

ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA STEAM TEXNOLOGIYALARINI QO‘LLASH IMKONIYATLARI

Achilova Nasiba Saidovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti akademik litseyi, ona tili va adabiyot
fani o‘qituvchisi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada ona tili va adabiyot darslarida STEAM texnologiyalarini qo‘llashning ahamiyati, ularning ta‘lim jarayoniga kiritilishi natijasida o‘quvchilarning ijodiy, tanqidiy va tizimli fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, STEAM yondashuvi asosida ona tili va adabiyot fanlarining integratsion o‘qitilishi ta‘lim samaradorligini oshirishi ilmiy jihatdan asoslanadi.

Kalit so‘zlar: STEAM texnologiyalari, integratsiya, ijodiy fikrlash, tanqidiy tahlil, raqamli ta‘lim, innovatsion metodika, kompetensiya.

Bugungi kunda ta‘lim tizimi insonning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, mustaqil fikrlaydigan, zamonaviy texnologiyalarni biladigan va ulardan samarali foydalana oladigan yoshlarni tarbiyalashga yo‘naltirilgan. Shu ma’noda, ta‘lim jarayonida innovatsion yondashuvlar, xususan STEAM texnologiyalarini qo‘llash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) — bu nafaqat tabiiy fanlar integratsiyasini ifodalovchi model, balki o‘qitish jarayonida ijodkorlik (Art), mantiqiy fikrlash, muammoli yechim topish, analitik tahlil va amaliy faoliyatni birlashtiruvchi zamonaviy metodologiyadir.

Agar ilgari STEAM texnologiyalari asosan fizika, matematika yoki informatika darslarida qo‘llanilgan bo‘lsa, bugungi kunda u gumanitar fanlarda, jumladan ona tili va adabiyot darslarida ham keng imkoniyatlar ochib bermoqda. Chunki bu fanlar orqali o‘quvchilarning tahliliy, tanqidiy, ijodiy va kommunikativ ko‘nikmalari rivojlanadi.

STEAM texnologiyasining mohiyati va ta‘limdagi o‘rni

STEAM yondashuvi — bu fanlararo integratsiya asosida o‘quvchilarda nafaqat bilim, balki uni hayotiy vaziyatlarda qo‘llash qobiliyatini shakllantiruvchi ta‘lim modeli. U o‘quvchilarni tayyor bilimni yod olishga emas, balki o‘z izlanishlari orqali yangi bilim yaratishga undaydi.

Bunday yondashuvning afzalligi shundaki, o‘quvchi darsda faol ishtirok etadi, o‘qituvchi esa jarayonni boshqaruvchi va yo‘naltiruvchi sifatida namoyon bo‘ladi.

STEAM o'qitish modeli o'quvchilarda mustaqil fikrlash, hamkorlikda ishlash, muammoli vaziyatni hal qilish kabi universal kompetensiyalarni shakllantiradi.

Ona tili darslarida STEAM texnologiyalarini qo'llash imkoniyatlari

Ona tili fani o'quvchilarda nutqiy, grammatik, leksik va mantiqiy tafakkur ko'nikmalarini rivojlantiradi. STEAM yondashuvini bu darslarga tatbiq etish quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- Texnologik yondashuv: O'quvchilar grammatik mashqlarni elektron platformalarda bajaradi, sun'iy intellekt asosidagi dasturlar (masalan, onlayn tahlil vositalari) yordamida o'z xatolarini mustaqil aniqlaydi.

- Ijodiy integratsiya: Til birliklarini o'rganishda badiiy ijod elementlari qo'llanadi. Masalan, o'quvchilar o'zlari yaratgan hikoya, she'r yoki dramatik sahnani texnologik vositalar bilan birlashtirib taqdim etadilar.

- Muammoli o'qitish: Grammatik qoidalarni amaliy hayotdagi nutqiy holatlar bilan bog'lash orqali o'quvchi o'z fikrini to'g'ri ifodalashga o'rganadi.

Masalan, "Gap bo'laklari" mavzusini o'rganayotganda, o'quvchilar interaktiv jadval tuzib, turli gaplarni tahlil qilishadi va ularni raqamli dastur yordamida tekshirishadi. Bu jarayon orqali ularning tahlil va sintez qobiliyatlari rivojlanadi.

Adabiyot darslarida STEAM texnologiyalarini qo'llash

Adabiyot — bu inson tafakkuri, his-tuyg'usi va ma'naviy dunyosini shakllantiruvchi muhim fan. STEAM texnologiyalari yordamida adabiyot darslarini yanada jonli, qiziqarli va samarali qilish mumkin.

Misollar:

- Art (san'at) komponenti: O'quvchilar asardagi badiiy obrazlarni rasm, video yoki teatr sahnasi orqali ifodalaydi. Bu ularning obrazli fikrlashini rivojlantiradi.

- Technology (texnologiya): Asar tahlilini raqamli vositalar yordamida amalga oshirish, masalan, "O'tgan kunlar" romani bo'yicha xarakterlar o'rtasidagi bog'liqlik xaritasini yaratish.

- Engineering (muhandislik): Asarda tasvirlangan joylarning 3D modeli yoki vaqt chizig'ini yaratish orqali o'quvchi asarni chuqurroq tushunadi.

- Mathematics (matematika): Asardagi voqealar ketma-ketligini, vaqt nisbatlarini yoki personajlar orasidagi aloqalarni mantiqiy tahlil qilish orqali o'quvchi tafakkurini kengaytiradi.

Masalan, o'quvchilar "Alpomish" dostoni asosida qahramonlar o'rtasidagi jang sahnalarini 3D grafik orqali ifodalab, shu orqali dostonni nafaqat o'qish, balki his qilish, uni o'z dunyoqarashlari orqali qayta yaratish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

STEAM yondashuvining o'quvchi rivojlanishiga ta'siri
STEAM texnologiyalarining asosiy maqsadi — o'quvchini fikrlaydigan shaxsga aylantirish.

Ushbu yondashuv orqali:

- O'quvchilarda mustaqil izlanish va ijodiy fikrlash rivojlanadi;
- O'rganilgan bilimlar amaliy faoliyat bilan bog'lanadi;
- Til va adabiyot fanlariga qiziqish ortadi;
- Raqamli savodxonlik, muloqot madaniyati, jamoada ishlash ko'nikmalari shakllanadi.

Bu jarayon natijasida o'quvchi darsda faqat bilim oluvchi emas, balki bilim yaratuvchiga aylanadi. U o'z fikrini asoslab aytadi, ijodiy yondashadi, tahlil qiladi va muhokama yuritadi.

Xulosa

Ona tili va adabiyot darslarida STEAM texnologiyalarini qo'llash zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Bu yondashuv o'quvchining faolligini oshiradi, ularni ijodkor, izlanuvchan va mustaqil fikrlaydigan shaxs sifatida shakllantiradi.

Shuningdek, STEAM modeli ta'limni hayot bilan bog'laydi — o'quvchi o'rganayotgan bilimining amaliy ahamiyatini his qiladi. Shu bois, har bir filologiya yo'nalishidagi o'qituvchi darslarini rejalashtirishda STEAM elementlarini to'g'ri tanlay olsa, bu nafaqat o'quvchilarning fanlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi, balki ularni XXI asr kompetensiyalariga ega bo'lgan yoshlar sifatida voyaga yetkazadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008.
2. Xodjayev M. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
3. Rahmonova D. Filologik ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Samarqand, 2022.
4. Yakubova N. STEAM yondashuvi va uning pedagogik imkoniyatlari. – "Ta'lim tizimidagi innovatsiyalar" jurnali, 2023.